

Trump ve Biden'ın Transatlantik Düzlemde Dış Politika Stratejileri

Sinem ERAY*

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan yenedünya düzeninde siyaset ve ekonomi iki kutuplu bir sistem dâhilinde inşa edilmiştir. Bir tarafta Doğu Bloğu adı verilen SSCB'nin başını çektiği sosyalist/komünist rejimler, diğer tarafta ise, Batı Bloğu adı verilen ABD'nin liderliğinde demokratik ve kapitalist devletlerin oluşturduğu kutup yeni uluslararası sistemi düzenlemiştir. Bu yeni sistem ile beraber de ABD ile Avrupa devletleri arasında gelişen ilişkiler, "Transatlantik" olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Meydana çıkan iki süper güç savaşın izlerini yok etmek ve ülkeleri etki alanlarına almak için siyasi ve ekonomik yönlerden destek olmaya başlamışlardır (Nolan,2012). Transatlantik ilişkilerde krizlerin çözümü Soğuk Savaş sonrası dönemde karşılıklı ekonomik bağımlılığa dayalı hale gelmiştir (Risse, 2016).

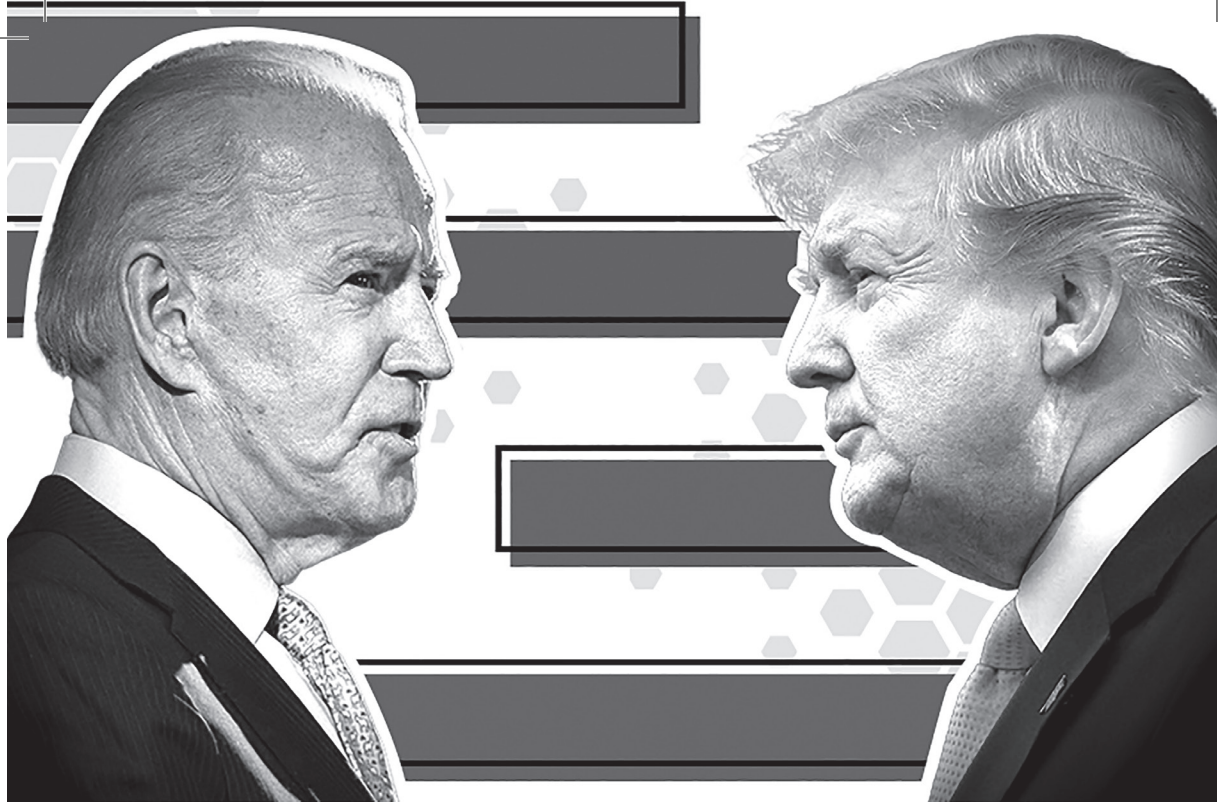
Son dönemde değişen uluslararası dengeler ile beraber Transatlantik ilişkiler dönüşmeye başlamış ve ittifakın önemine inanmayan liderlerin iktidara gelmesi ile de ilişkiler daha kırılğan hale gelmiştir. 2016 yılında ABD Başkanı olan Donald Trump

Transatlantik ilişkilere yeni bir açılım getirmiş, başta NATO olmak üzere önemli konularda ciddi görüş ayrılıkları meydana gelmiş ve ortaya çıkan tehdit algısı ile beraberde ittifak ilişkileri zayıflamaya başlamıştır.

Trump'ın AB ile ABD arasındaki karşılıklı ticaret hacmini arttırmayı amaçlayan TTIP antlaşmasını Amerikan ticari çıkarlarına zarar vereceği gerekçesiyle iptal etmesi, taraflar arasındaki güvene zarar vermiş ve pek çok Avrupalı ve Amerikalının transatlantik ilişkilerin geleceği ile ilgili kaygılarını arttırmıştır (Bindi, 2019).

Kasım 2020'de Başkan seçilen fakat görevi henüz devralmayan Biden ise uluslararası kurumlarda yeniden bir düzenleme, uluslararası ekonomiyi yeniden düzenleyerek dış politika stratejilerini şekillendireceğini vaat etmiştir. Trump'ın aksine NATO'nun askeri olarak güçlenmesini ve İttifakın ortak tehditlerle karşı kapasitesinin artırılacağına dair yaptırımların olacağını vaat etmektedir. Kamuya göre Biden ile beraber ABD'nin küresel sistemle ilgili politikaları uluslararası düzlemde bir rahatlama meydana getirecektir.

* Doktora Tez Dönemi Öğrencisi, Bahçeşehir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yazı İşleri Koordinatörü, sinem.eray@gs.bau.edu.tr,

1. Transatlantik İlişkilerin Genel Perspektifi

Dünyanın en büyük iki ekonomisi olan ABD ve AB uluslararası ekonomik sistemin birbirine en bağımlı ticari bloğudur. Bu bağımlılık Soğuk Savaş döneminde Batı Avrupa ülkelerine verilen Marshall yardımları karşılığında Avrupa devletlerinin ABD'nin liderliğini kabul etmeleri ile meydana gelmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa savaş şokunu atlattıktan sonra Dünya'nın Yalta Konferansında iki bloğa ayrıldığı haberleri ile karşılaşmıştır. Siyasi sonuçları bağlamında Yalta konferansında SSCB'ye dünyanın üçte birini, ABD'ye ise geriye kalan kısmını kontrol etme hakkı verilmiştir (Wallerstein, 2002). İkinci dünya savaşının yıkıcılığının ardından tekrarının yaşanmaması adına güvenlik topluluğunun meydana getirilmesine yönelik görüşler orta-

ya çıkmıştır. Güvenlik topluluğunun amacı devletlerarası bağ oluşturmak. Bu bağ oluşturarak değerler Sovyetlerin komünizm tehlikesine karşı Amerika ve Avrupa'yı bir araya getirmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batıda kurulan kurumlar ABD'nin yardımı ile oluşmuştur. Bu kurumların görevleri Batı rejimlerinin yani demokrasinin yayılmasını ve güçlenmesini sağlamak ve Avrupa kıtasını İkinci dünya Savaşına götüren yıkıcı rejimlerin tekrar ortaya çıkmasını engellemek olmuştur. ABD tarafından da bu kurumların oluşmasının başlıca nedenleri ise; Sovyetlere karşı oluşacak olan blokta en güçlü müttefik olarak Avrupa'yı görmesi ve ekonomik olarak düzleşmeye çıkabilmek için Avrupa'ya ihtiyaç duyması idi. Avrupa kalkınır ise hem siyasi olarak bağımsızlığını koruyabilecek hem de ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde

durabilecekti. Bununla ABD ekonomisine olumlu yansımaları olacaktı. Avrupa düşman bir devletin denetimi altına girmemesi gereken bir arz ve emek kaynağı, bir sanayi merkeziydi (Kissinger, 2016).

2. Trump Başkanlığında ABD Dış Politikası

Trump Başkan olmadan önce ABD'nin dünya düzleminde izlediği politikaların Amerika'nın çıkarlarını uymadığı düşüncesini seslendirmiş ve Başkan olduktan sonra da var olan geleneksel ittifaklara şüpheli bakmış, serbest ticaretin mevcut şartlarının ve yapılan anlaşmaların ABD'ye zarar verdiğini savunmuştur.

Başkan olduğu gün itibari ile Trump'ın dış politika tarzı kendine has ve Amerikan tarihinde rastlanmamış bir üslupla devam etmiştir. 4 yıllık Başkanlığı süresince genel olarak Avrupa ile gergin süreçler yaşanmıştır. Ticari ilişkiler bu gergin süreçlerin başında gelmektedir. Özellikle NATO harcamaları konusunda Avrupa Devletlerini ABD kadar harcama yapma konusunda eleştirmiş, Birleşmiş Milletler, AB ve çok taraflı ticaret düzenini sorgulaması da endişeyle karşılanmıştır.

AB ülkeleri ile yapılan ticari faaliyetlerin zarar verici olduğunu çok kez dile getirmiştir. Karşılıklı güvenin zedelendiği bu süreçte Transatlantik ilişkilerin nasıl şekilleneceği hep merak edilen konu olmuştur.

Yaşanan en önemli krizlerin başında ise Obama tarafından yapılan İran nükleer anlaşmasının Trump tarafından "tarihin en kötü anlaşması" ola-

rak görülmesi ve askıya alınmasıdır. Bu anlaşma, ABD ve Avrupa ülkelerinin ortak girişimiyle yapılmış ve İran'ın nükleer silahlar geliştirmemesi için bir duvar görevi görmüştür¹.

Trump ise bu anlaşmanın İran'ın nükleer silah üretmesini engellemeyeceğini savunmuş ve UAEK'nun, İran'daki üslerde denetim yapması gerektiğini savunmuştur. Almanya, Fransa ve İngiltere ise bu anlaşmanın güvenliği sağladığını söyleyerek, Trump'a karşı bir duruş benimsemişlerdir. İlişkilerdeki bir diğer önemli kriz ise Trump'ın İsrail'in başkenti olarak Kudüs'ü tanıması olmuştur. Avrupa bu kararı büyük bir hata olarak görmüş ve Ortadoğu'ya barış getirmeyeceğini söylemişlerdir (Bitkofer, 2017).

Trump'ın NATO söylemleri, Avrupa'da SSCB'nin dağılmasından sonra da gündeme gelen kendi içinde bir güvenlik ittifakı kurma düşüncesini ön plana çıkarmıştır. Özellikle, Avrupanın en güçlü devletleri olan Almanya ve Fransa liderliğinde askeri bir ittifakın oluşturulması düşünülerek NATO'ya alternatif olabilecek AB merkez ordusu tartışmaları yapılmıştır. Uluslararası düzende uzun dönemdir hâkim olan Transatlantik güvenlik paradigması değişmeye başlamıştır.

¹ <https://www.nytimes.com/2018/02/26/us/politics/trump-europe-iran-deal.html>, Erişim Tarihi: Kasım 22, 2020,

3. Yeni Başkan Biden ve Dış Politika Vaatleri

Sekiz yıllık Başkan yardımcılığının yanında 36 yıl senatörlük yapan Biden 11 Eylül sonrasında dış politika da aktif bir tutum izlemiştir. Liberal küresel düzenin mevcut hali ile korunması gerektiğine inanan Biden, bu düzende kurulan ittifaklardaki mevcut sistemlerin güçlendirilmesi gerektiğine inanmış, Başkanlığı döneminde dış politika vizyonunu ABD'nin dünya sahnesindeki saygın ve güçlü liderliğini geri getirmek olarak ortaya koymuştur².

Biden yönetiminin en üzerine düştüğü dış politika konularının başında Transatlantik ilişkiler gelmektedir. Geleneksel Amerikan dış politikasını takip edeceğini, AB ve NATO ile güven artırıcı adımların atılacağını söylemektedir. Biden Paris Anlaşması'na önem vereceğini, İran nükleer anlaşmasının revize edileceğini, koronavirüsle mücadelede diğer ülkelerle iş birliği yapacağını ve müttefiklerle ilişkilere yeniden öncelik vereceğini söylemiştir.

Biden, Trump döneminin AB ve Avrupa ülkeleriyle yaşanan krizleri düzeltmek için ABD-Transatlantik birlikteliğini yeniden canlandırma ya amaçladıklarını söyleyerek, daha fazla Avrupa entegrasyonunu destekleyeceğini belirtmiştir. Biden savunma, enerji güvenliği, teknoloji, ticaret ve yatırım konularında Avrupa ile birlikte çalışmayı ve ortak

standartlar belirlemeyi planlamaktadır³.

Sonuç

Amerikan dış politika tarzının çok yözlü olması, ABD'yi uluslararası sorunlara karşı mücadele de liderlik yapan bir güç haline getirmiştir. Trump'ın 4 yıllık Başkanlık döneminde Transatlantik İlişkilerde krizler meydana gelmiş ve kırılmalar oluşmuştur. Bu kırılmalar siyasi, ekonomik ve güvenlik boyutlarında gözlemlenmiştir.

Özellikle ticari konularda oluşan çatlaklar ile dünya ticaretinde önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Güvenlik konusunda büyük bir kargaşa yaratarak NATO'yu etkileyecek söylemlerde bulunmuştur. Trump'ın politikaları ABD'nin güçlenmesine değil yalnızlaşmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla Ortadoğu başta olmak üzere bölgesel güçler nüfuzlarını giderek genişletmeye başlamış ve Avrasya'da Çin öncülüğünde yeni bir güç merkezinin yükselmesi de bu durumun en belirgin örneği olarak öne çıkmıştır. Biden son seçimlerde Başkanlığı seçimini kazanması ile Obama politikalarına geri dönüşün Transatlantik ilişkilerdeki gerginliği azaltacağı ve Uluslararası arenadaki siyasi, ekonomik ve güvenlik söylemleri olumlu etkileyeceği ve gerginliği bitireceği beklentileri ile yeni yönetim anlayışı başlayacaktır. Biden yönetiminin vaatlerini karşılayıp karşılamayacağı ise önümüzde 4 yılın siyasi literatürünü meşgul edecek bir konu olacaktır.

² <https://www.lowyinstitute.org/publications/point-no-return-2020-election-and-crisis-american-foreign-policy> ". Erişim Tarihi: Kasım 22, 2020

³ <https://democrats.org/where-we-stand/party-platform/> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2020).

Sözü Geçen Çalışmalar

2020 Democratic Party Platform", Joe Biden, s. 75, <https://democrats.org/where-we-stand/party-platform> (Erişim tarihi: 20 Kasım 2020).

Bindi, F. (2019). *Europe and America: The End of the Transatlantic Relationship?* Washington: Brookings Institution Press.

Kissinger, H., (2016). *Dünya Düzeni*, (Çev: Sinem Sultan Gül), İstanbul: Boyner Yay.

Lowy Institute, *The Point Of No Return: The 2020 Election And The Crisis Of American Foreign Policy* <https://www.lowyinstitute.org/publications/point-no-return-2020-election-and-crisis-american-foreign-policy> ”.

Nolan, M. (2012). *The Transatlantic Century: Europe and America, 1890 – 2010*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bütikofer R.,(2017) “One Year of Trump: Looking at the Transatlantic Relationship”, *Reconnecting Europe* .

Risse, T. (2016). “The Transatlantic Security Community: Erosion from Within?”, R. Alcaro, J. Peterson ve E. Greco (der.), *The West and the Global Power Shift Transatlantic Relations and Global Governance*. Londra: Palgrave.

The New York Times, *Rewrite Iran Deal? Europeans Offer a Different Solution: A New Chapter* <https://www.nytimes.com/2018/02/26/us/politics/trump-europe-iran-deal.html>

Wallerstein, I.,(2002). *Kartal Çakıldı, Foreign Policy* (Türkiye Baskısı).